

Neposredno prije smrti 2002. godine Dunja Rihtman-Auguštin je priredila za tisak na engleskom jeziku (u prijevodu Nine Antoljak) izbor svojih radova, a autorica ovih redaka uređila je izabrane članke, bibliografiju i indeks te napisala uvodno poglavlje. Zbornik je objavila britanska izdavačka kuća Ashgate, u okviru biblioteke "Progress in European Ethnology", u čijem je programu objavljivanje "regionalnih" monografija, odnosno kritičkih pregleda različitih nacionalnih tradicija u europskoj etnologiji, do danas uglavnom nedostupnih anglo-američkoj čitalačkoj publici zbog jezika na kojima su pisane. Ova knjiga o hrvatskoj etnologiji, koja se prvi put – i to iz pera jedne od njezinih najeminentnijih predstavnica – predstavlja na engleskom jeziku, objavljena je kao treća u biblioteci.

Članci u knjizi već su objavljeni na hrvatskom, najvećim dijelom u knjizi *Etnologija i etnomit* (2001., izdavač Naklada Publica), te neznatno redigirani za ovo izdanje. U njima se hrvatska etnologija analizira iz očista interakcije politike i društva sa znanošću. Taj međutjecaj autorica analizira na dvjema razinama: razvojem spoznaja hrvatske etnologije u promjenjivim društvenim i političkim prilikama 19. i 20. stoljeća, te propitivanjem koliko je sama etnologija pridonijela društvenim ideologijama 19. i 20. stoljeća, navlastito nacionalnoj ideologiji.

Podtekst cijeloga zbornika jest teza kako znanost teško izmiče svojem društvu i političkom kontekstu i vladajućim ideologijama. Uostalom, etnološkoj je znanosti u doba njezina oblikovanja politički okvir konstituiranje nacije i iznalazak nacionalnih simbola u 19. stoljeću, o čemu autorica piše u prvom poglavlju "Between Ethnicity and Nation". U članku "Vuk Karadžić: Past and Present or on the History of Folk Culture" autorica razlaže Karadžićevo značenje, ulogu i politički utjecaj. U liku Antuna Radića, kojemu je posvećen članak "Antun Radić: Peasants into Croats", prepletanje etnološkoga i političkoga iznimno je snažno prisutno, a Rihtman-Auguštin ga analizira iz aspekta pretvaranja seljaka s jakim pokrajinskim identifikacijama u političke Hrvate.

Razmatrajući daljnji razvitak hrvatske etnologije, autorica uočava kasniju snažnu distancu etnologa i etnologije od politike, razvidnu posebice u djelovanju Milovana Gavazzija i Branimira Bratanića ("Distancing Ethnology from Politics"). Uza sav svoj "oprez i suzdržanost" etnologija u doba socijalizma ipak nije mogla umaći totalitarnomu sustavu političke moći. On ju je, naime, neizravno ograničavao, upućujući je na izbjegavanje nekih tema, o čemu govori tekst "Ethnology During Socialism and After".

Ovu skupinu eseja autorica zaokružuje pitanjem o odnosu etnologije i etnomita ("Ethnology and the Ethnomyth"). U tekstu istražuje ulogu hrvatske narodne kulture u hrvatskom nacionalnom mitsko-simboličnom kompleksu ili konstitutivnom političkom mitu. Odustajući od radikalne kritike konstrukcije narodne kulture kao nacionalne, autorica ističe kako je kulturna tradicija sastavni dio *svakog* nacionalnog mita na kojemu se temelji nacionalna država te da sama etnologija, ali i ostale nacionalne znanosti, zahvaljuju prve poticaje upravo potrazi za znakovima nacionalnoga identiteta. Stoga, zaključuje Rihtman-Auguštin, domaći etnolog ne može ili čak ne smije odustati od istraživanja i građe čiji je ishod postao dijelom nacionalnog pamćenja! Osmo poglavlje, "Anthropologizing Ethnology", autorica intonira vrlo optimistično za etnološku znanost i njezin tradicionalni predmet: folklor, narodna kultura ili tradicija i nadalje ostaju izvorištem etnoloških opservacija suvremene kritičke i samorefleksivne antropologizirane etnologije, ili u njezinoj kovanici etno-antropologije – suvremene kritičke kulturne (ili socijalne)

Dunja Rihtman-Auguštin, Ethnology, myth and politics, Anthropologizing Croatian ethnology, ed. Jasna Čapo Žmegač, Ashgate, Burlington, Vt. 2004., 144 str. (Progress in European ethnology)

antropologije koja se pri interpretaciji suvremene svakodnevice oslanja na stariju etnološku literaturu i građu.

Na izvjestan način posljednja dva eseja u zborniku nadilaze njegovu središnju tematiku. Ovdje je riječ o spornom odnosu domaće i vanjske interpretacije ("The Ethno-anthropologist in his Native Field: to Observe or to Witness?") te o dosezima antropološke ekspertize, kad je antropolog pozvan svjedočiti na Haškome sudu ("The ICTY in the Hague and Anthropological Expertise").

Knjiga je sama sebi svjedočanstvo: ona ujedno iznosi i tezu da etnologije nema bez politike, odnosno da svako vrijeme ima (i traži) svoju etnologiju, a istodobno tu tezu sama potvrđuje. Naime, premda je u radovima Dunje Rihtman-Auguštin oduvijek postojao interes za društveno i političko te zahtjev za društvenom kontekstualizacijom etnoloških istraživanja, tek su izvjesno političko vrijeme i zbivanja koja su iznjedrila nastanak hrvatske države i (re)formulaciju hrvatskoga nacionalnog identiteta u devedesetim godinama 20. stoljeća, autoricu potpuno uputili na interpretacije discipline i stvarnosti iz rakursa njihova odnosa prema politici i društvu. Ovi su tekstovi dakle izraz svoga političkog vremena, oni su odgovor kritične hrvatske etnologinje na političko – i ispolitizirano – vrijeme u kojemu živimo. A za čitatelje anglo-američkog jezičnog područja oni su ujedno i prvi sustavni i kritični pregled etnoloških istraživanja u Hrvatskoj, zanimljiv upravo zbog tematiziranja odnosa društva, politike i znanosti u 20. stoljeću.

Jasna ČAPO ŽMEGAČ

Zorica Vitez, Hrvatski svadbeni običaji, Golden marketing - Tehnička knjiga, Zagreb 2003., 264 str.

U hrvatskoj je etnologiji relativno malo radova o svadbi i svadbenim običajima, a sintetičkog (monografskog) djela s tom tematikom začudo uopće nema. Manji su prinosi i članci objavljivani u znanstvenoj i stručnoj periodici te u zavičajnim zbornicima i drugim prigodnim publikacijama.

S druge strane, upravo su svadbeni običaji najuočljiviji segment tradicijske kulture, upravo su oni (uz folklornu glazbu, ples i narodne nošnje) ono prvo što običnom čovjeku, nestručnjaku, iskrasne u svijesti kad se spomenu hrvatski folklor i narodna kultura. I pripadnici tzv. folklornih sredina najradije će svoj lokalni, regionalni i nacionalni identitet predstaviti drugima prikazom svadbe na sceni, a tradicijski elementi svadbenih običaja sastavni su dio mnogih urbanih ceremonija vezanih uz sklapanje braka. Hrvatski su svadbeni običaji istodobno neobrađena, ključna i reprezentativna etnološka tema.

Novija hrvatska etnologija već desetljećima predbacuje starijoj hrvatskoj etnologiji da se nije previše pitala o predmetu vlastitoga istraživanja. Međutim, novija je hrvatska etnologija uvelike propustila primijeniti nove teorijske paradigme na istraživanje "klasičnih" etnoloških tema. Napuštanjem kulturnopovijesnoga pristupa zapostavljena je i ranija etnološka tematika, a etnolozi su se okrenuli "atraktivnijim" suvremenim društvenim pojavama i procesima: ponajviše rodnoj i medijskoj problematici, etnografiji rata te pitanjima globalizacije i tranzicije. Tako su u etnološkoj znanosti marginalizirani i svadbeni običaji, što je u diskrepanciji s ulogom koju ti običaji imaju u životu ljudi (podjednako u ruralnim i u urbanim zajednicama).

Knjiga Zorice Vitez zato je više nego dobrodošla – ona popunjava vapijuću prazninu u hrvatskoj etnološkoj literaturi, prazninu koja je neizbježno pred autoricu postavila raznorodne, gotovo nemoguće zadaće. Trebalo je pomiriti znanstveni pristup s popularnim prikazom, trebalo je iznaći teorijski okvir i kompoziciju koji će premostiti jaz između tradicije i suvremenosti, između zamišljenih modela svadbe i svadbene prakse, cjelovito prikazati bogatstvo raznolikosti te obuhvatiti proces mijene svadbenih običaja u prošlosti i danas. Te su teške zadaće uvelike odredile značaj autoričine knjige i učinile je drukčijom